

## بررسی عوامل مرتبط با رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی در مدارس ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان

نصیبه محمدزاده<sup>۱</sup>

<sup>۱</sup> کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

### چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل مرتبط با رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی در مدارس ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان انجام گرفته است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش جمع آوری داده ها از نوع توصیفی-همبستگی و از نظر ماهیت داده ها کمی می باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه معلمان مقطع ابتدایی شاغل در ناحیه دو زنجان در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ بودند که از بین آن ها ۲۵۹ نفر نمونه آماری از طریق فرمول کوکران و به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری داده ها پرسش نامه بود که پس از تأیید روایی صوری و محتوایی آن توسط متخصصین امر میزان پایایی آن برای متغیرهای مستقل و وابسته به ترتیب ۰.۹۷۲ و ۰.۹۵۸. به دست آمد. با تحلیل داده ها از طریق آمار توصیفی و استنباطی یافته های پژوهش نشان دادند که میزان رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو زنجان از نظام ارزشیابی توصیفی در سطح متوسط قرار دارد. همچنین نتایج نشان دهنده وجود همبستگی مثبت و افزایش بین عوامل مدیریتی، روانی و آموزشی بود. از بین عوامل سه گانه فوق به ترتیب عوامل مدیریتی و عوامل روانی بیشترین توان پیش بینی رضایت معلمان را داشتند، ولی عوامل آموزشی توان پیش بینی رضایت معلمان از طرح ارزشیابی توصیفی را نداشت.

**واژه های کلیدی:** ارزشیابی کیفی-توصیفی، عوامل مدیریتی، عوامل روانی، عوامل آموزشی، رضایت

## مقدمه

نظام آموزشی هر کشوری دارای سیر تکاملی ویژه‌ای است که تحت تأثیر عوامل تاریخی، جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و مسائل خاص فرهنگی آن کشور قرار دارد. از آغاز پیدایش آموزش و پرورش رسمی در جوامع تا به امروز تغییرات و تحولات بسیاری در نظام‌های آموزشی روی داده است (نیکنامی و همکاران، ۱۳۹۱). نقش آموزش و پرورش، با پیشرفت روز افزون علوم و تکنولوژی و فن‌آوری، دگرگون شده است؛ به طوری که امروزه وظیفه‌ی اصلی نظام آموزشی، کشف و پرورش استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان، برای شرکت در فعالیت‌های سازنده‌ی اجتماعی است. بر این اساس ارزشیابی نیز یکی از ارکان مهم آموزش و پرورش و بخش جدایی‌ناپذیر آن خواهد بود. چرا که ارزشیابی تنها به امتحان پایانی یک پایه یا دوره‌ی تحصیلی محدود نمی‌شود بلکه به عنوان وسیله‌ای برای هدایت مستمر یادگیری دانش‌آموزان و مقاصد گوناگون همراه با فرایند آموزش و پرورش در جهت تحقق هدف‌های آن به کار می‌رود. لذا ارزشیابی برای یادگیری، همگام با یادگیری، و در خدمت یادگیری به عنوان یکی از وظایف معلمان است (شکوهی و قره داغی، ۱۳۸۸).

تغییرات نظام ارزشیابی به عنوان یکی از عوامل مهم، در دسترسی به کیفیت آموزشی مورد توجه قرار گرفت و نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی از سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ با هدف ایجاد تغییرات بنیادی در نظام موجود ارزشیابی و با عنایت به رویکردهای نوین در فرایند یاددهی-یادگیری و شیوه‌های اثربخشی ارزشیابی دانش‌آموزان، اجرا شد. بدیهی است اجرای صحیح و دقیق نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی به عنوان یکی از تغییرات نوین نظام آموزشی در سایه آگاهی، شناخت و مهم‌تر از همه فراهم آوردن شرایط لازم برای ایجاد رضایت معلمان به عنوان مجریان این نظام، میسر خواهد بود. داشتن رضایت و نگرش مثبت نسبت به انجام امور یکی از عوامل مهم و تاثیر گذار بر میزان موفقیت کارکنان در رسیدن به اهداف سازمانی می‌باشد. رضایت تابعی است از سازگاری، انتظارات سازمانی با نیازها و سرشتهای فردی. درحالی که این دو گزینه تعادل و توافق داشته باشند، رفتار به طور همزمان برآورنده انتظارات سازمان و نیازهای فرد است (علاقه بند، ۱۳۷۸، به نقل از رنجبرپهروز، ۱۳۹۴). بهرامی گهروئی (۱۳۸۷) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که هر ۹ مؤلفه طرح ارزشیابی توصیفی شامل؛ پوشه کار، واقع‌نگاری، چک لیست، آزمون‌های مداد و کاغذی، تکلیف‌های درسی، گزارش پیشرفت تحصیلی، بازخورد، خود سنجی و همسال سنجی میانگین رضایت معلمان بالاتر از سطح متوسط (۳) بود. میزان رضایت والدین دانش‌آموزان نیز از طرح ارزشیابی توصیفی بالاتر از سطح متوسط (۳) بود. زمانیان (۱۳۹۰) نشان داد که در هر شش مؤلفه طرح ارزشیابی توصیفی (واقع‌نگاری، پوشه کار، آزمون مداد و کاغذی، چک لیست، تکلیف‌های درسی و بازخورد) میانگین رضایت معلمان بالاتر از سطح متوسط، می‌باشد. ملایی دستجردی (۱۳۸۹) پژوهشی به منظور بررسی مشکلات ارزشیابی کیفی-توصیفی از دیدگاه معلمان و والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر اصفهان انجام داد. نتایج نشان داد مشکلات مربوط به مقوله طراحی ارزشیابی توصیفی از نظر معلمان و والدین تا حدودی وجود دارد. مشکلات هنگام اجرا از نظر معلمان در حد زیاد و از نظر والدین تا حدودی وجود دارد و در نهایت مشکلات پس از اجرای ارزشیابی توصیفی از نظر معلمان در حد زیاد و از نظر والدین تا حدودی وجود دارد.

از سوی دیگر مطابق با مفهوم ارزشیابی کیفی-توصیفی، معلم تنها یک انتقال دهنده ساده، مکانیکی و حتی حاشیه‌ای نیست؛ بلکه برعکس رکن اصلی تعلیم و تربیت به شمار می‌آید. چرا که ارزشیابی کیفی به مانند ارزشیابی کمی، معلم ناوابسته نیست. برعکس این معلم است که در رأس برنامه‌ی درسی و ارزشیابی قرار دارد. شناخت، درک، تشخیص و قضاوت معلم در طول زمان و در تمامی فرایند یاددهی-یادگیری، نقش اصلی را در ارزشیابی کیفی ایفا می‌نماید. بنابراین تعبیر، ارزشیابی تکوینی یا مستمر معنای راستین پیدا می‌کند (سلیمی زاده، ۱۳۸۲).

در عصر و فضائی که نقش معلم از انتقال دهنده، به تسهیل‌گری و روشن‌گری تغییر یافته و فراگیر؛ جستجوگر، سازنده، خود رهبر، خلاق و تصمیم گیرنده است، فعالیت‌ها معمولاً به صورت تیمی و گروهی انجام گرفته و جامعه از این کودک انتظار کسب مهارت‌های اجتماعی و

ارتباطی و دارای منش و شخصیت عالی طلب می‌کند؛ اندوختن معلومات و گسترش پاسخ‌های معین و مشخص و توجه به محصول و نتیجه، کم رنگ بودن نگرش‌ها و مهارت‌ها در تدریس، نوعی ایستایی و غفلت از قافله شتابان کاروان تعلیم و تربیت محسوب می‌گردد. در این مسیر برای پویایی و زنده ماندن در عرصه علم در سطح جهان باید دانش را معنادار کرد. مهارت‌های مفهوم سازی را آموزش داد و رابطه‌ها را دوباره معنا کرد. در نظام تعلیم و تربیت پویا باید رویکردهای جدید را در ارزشیابی معرفی و با روی آوردن به آموزش معتبر، ارزشیابی معتبر را ترویج کرد (احمدی، ۱۳۸۲، به نقل از رستگار، ۱۳۸۲).

از آنجایی که آموزش و پرورش در تحقق اهداف و آرمان‌های جامعه نقشی تعیین کننده و سرنوشت ساز بر عهده دارد، در نظام جمهوری اسلامی نیز زمینه سازی برای حرکت انسان‌ها به سوی خداگونگی تنها از طریق آموزش و پرورشی هدفمند، پویا، فعال و با نشاط امکان پذیر است. تحقق این مهم، مستلزم ترسیم راه روشن و طرحی است که همه‌ی بخش‌های آموزش و پرورش را در نگاهی جامع و منسجم مورد ملاحظه قرار داده و خط مشی‌های لازم را بر آن اساس تعیین نماید. نظام آموزشی کشور ایران نیز بخصوص در طی سال‌های اخیر در مسیر تکامل خود دست‌خوش تغییرات بسیاری شده است. از جمله این تغییرات مهم، تحولاتی است که در مسیر بهبود و اصلاح نظام ارزشیابی تحصیلی دوره‌ی ابتدایی به وقوع پیوسته است. بر همین اساس در سال‌های اخیر مؤلفه‌های اساسی برنامه‌ی درسی دچار تغییر و تحولات عمده‌ای شده و در راستای این تحول، نظام ارزشیابی نیز به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی برنامه‌ی درسی، با هدف توجه به رسالت اصلی ارزشیابی، یعنی فراهم ساختن امکان بهبود فرایند یادگیری و زمینه سازی برای ایجاد محیط فعال و پویای آموزشی به نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی تغییر یافته است (حمزه بیگی، ۱۳۹۲). اهداف ارزشیابی باید کیفی نگر، توجه به معنا و تقویت کننده‌ی روح آزاد منشی، اختیار و آزادی متناسب با کرامت انسانی باشد. هدف باید پرورش انسانی جستجوگر، خلاق و رشد یابنده باشد که اولین اتکاء آن بر اراده‌ی فرد و بیداری وجدان و تصمیم‌گیری فرد استوار باشد (احمدی، ۱۳۸۳، به نقل از شکوهی و قره‌داغی، ۱۳۸۸).

با توجه به آنچه که بیان شد از مهم‌ترین ضرورت‌های انجام این پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱- سنجش و ارزشیابی به عنوان یک اصل انکار ناپذیر در نظام آموزشی باید به بهترین شکل ممکن اجرا گردد لذا شناخت عواملی که بتوانند در تحقق اهداف عالی ارزشیابی مفید واقع گردد ضروری به نظر می‌رسد. ۲- از آنجایی که به طور معمول در برابر تغییر مقاومت پیش می‌آید، توجه به عواملی که می‌تواند در ایجاد رضایت در معلمان و از بین بردن مقاومت آنها نسبت به این تغییرات مفید باشد، ضرورت دارد. ۳- دوره ابتدایی یکی از مهم‌ترین دوره‌های تحصیلی به شمار می‌آید و زیر بنای شخصیتی، تربیتی و آموزشی دانش‌آموزان در این دوره طرح‌ریزی می‌شود به همین دلیل دقت و توجه به همه جنبه‌های اثرگذار در این دوره مهم و ضروری است که یکی از این جنبه‌های حساس، نظام ارزشیابی این دوره است که توجه و دقت به آن و اجرای صحیح و مطلوب آن مهم است. ۴- پس از انجام این تحقیق و شناسایی عواملی که بر میزان رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی اثرگذار است می‌توان انتظار داشت نتایج به دست آمده، توسط مسئولین محترم آموزش و پرورش در جهت بهبود و ارتقاء عملکرد معلمان در این زمینه، به کار گرفته شود.

با در نظر گرفتن تمامی موارد فوق محقق در این تحقیق به دنبال یافتن عواملی است که می‌توانند بر میزان رضایت معلمان از این طرح تاثیرگذار باشند و در نتیجه کیفیت اجرای آن را ارتقا داده و در دست‌یابی به اهداف عالی نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی موثر واقع گردند. در طی سالهای ۱۳۸۲ تا به امروز در پی اجرای آزمایشی و پس از آن سراسری نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی تحقیقات و پژوهش‌های بسیاری در این زمینه صورت گرفته است و از زوایای مختلفی به طرح ارزشیابی کیفی-توصیفی، محتوای آن، شیوه‌ی اجرای آن، محاسن و معایب آن و... توجه شده است اما توجه به معلمان به عنوان یکی از ارکان اصلی تاثیرگذار بر موفقیت یا عدم موفقیت طرح، محدود به داشتن رضایت و یا عدم رضایت آنها از نظام ارزشیابی بوده و کمتر پژوهشی بر عواملی که می‌تواند میزان رضایت معلمان را افزایش یا کاهش دهد، توجه کرده است. به همین دلیل محقق در این تحقیق بر آن است تا عوامل تاثیرگذار بر رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی را شناسایی کند امید است با مورد توجه قرار دادن این عوامل از سوی مسئولین محترم آموزش و پرورش و

تقویت عواملی که میزان رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی را افزایش می دهد و حذف عواملی که سبب کاهش میزان رضایت آنها می گردد در اجرای بهینه و موفق این طرح قدمی موثر برداشته شود.

### روش پژوهش

پژوهش حاضر براساس هدف از نوع کاربردی و براساس نحوه گردآوری داده ها تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری در این پژوهش، شامل کلیه معلمان مقطع ابتدایی شاغل در ناحیه دو شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ به تعداد ۷۸۸ (۱۶۹ نفر مرد و ۶۱۹ نفر زن) می باشند. برای انتخاب نمونه از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای و با استفاده از جدول مورگان به تعداد ۲۵۹ نفر (۵۵ نفر مرد، ۲۰۴ نفر زن) انتخاب شد.

### ابزار جمع آوری اطلاعات

در این پژوهش، برای گردآوری اطلاعات از پرسش نامه محقق ساخته استفاده گردید. پرسش نامه مورد نظر در راستای اهداف و سوالات تحقیق طراحی شده و شامل دو بخش مختلف است. در بخش اول پرسش نامه محقق به دنبال یافتن پاسخ این سوال است که "آیا معلمان ابتدایی ناحیه دو زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی رضایت دارند؟" در بخش دوم محقق به دنبال یافتن عواملی است که می توانند بر رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی تأثیرگذار باشند که شامل گویه هایی به منظور سنجش عوامل موثر بر رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی است. در ابتدای هر دو بخش پرسش نامه قسمتی به عنوان راهنمای پرسش نامه طراحی شده که راهنمایی های لازم را به پاسخ دهندگان ارائه می دهد. بخش اول شامل ۵ سوال بسته پاسخ در طیف لیکرت و بخش دوم شامل ۳۰ گویه در طیف لیکرت است.

جدول ۱: توزیع گویه های پرسش نامه برای هریک از سوالات پژوهش

شماره ی گویه ها	سوالات پژوهش
۱ تا ۵ بخش اول پرسش نامه	آیا معلمان ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان از اجرای نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی رضایت دارند؟
۱ تا ۸	آیا عوامل مدیریتی با رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی مرتبط هستند؟
۹ تا ۱۸	آیا عوامل روانی با رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی مرتبط هستند؟
۱۹ تا ۳۰	آیا عوامل آموزشی با رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی مرتبط هستند؟
مشخصات جمعیت	آیا عوامل فردی با رضایت معلمان ابتدایی ناحیه دو شهر زنجان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی مرتبط هستند؟

## کیفی-توصیفی مرتبط هستند؟

## شناختی در ابتدای

## پرسش نامه

به منظور سنجش روایی صوری و محتوایی، پرسش نامه توسط استاد راهنما و همچنین چندین نفر از اعضای جامعه آماری مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحات لازم بر روی آن انجام گردید. و برای این که مطمئن شد پرسش نامه طراحی شده در شرایط یکسان پاسخ های یکسانی می دهد، آن را به صورت مقدماتی بر روی ۳۰ نفر از اعضای جامعه آماری اجرا و سپس داده های جمع آوری شده را از طریق نرم افزار Spss تحلیل و میزان ضریب همبستگی دورنی سوالات به وسیله ی آلفای کرانباخ محاسبه شد. که ضریب آلفای پرسش نامه مربوط به سنجش میزان رضایت (۰/۹۵۸) و عوامل مؤثر بر رضایت (۰/۹۷۲) به دست آمد که نشان می داد پرسش نامه از نظر پایایی اعتبار لازم را دارد. پس از اطمینان از روایی و پایایی پرسش نامه مذکور بین همه اعضای جامعه آماری توزیع و جمع آوری شد

جدول ۲: ضریب آلفای کرانباخ به دست آمده از مؤلفه های پرسش نامه

مؤلفه ها	میزان پایایی
رضایت	۰/۹۵۸
عوامل مدیریتی	۰/۹۵۸
عوامل روانی	۰/۹۴۳
عوامل آموزشی	۰/۹۴۰
کل ابزار	۰/۹۷۲

## یافته ها

جدول شماره ۳: داده های آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای بررسی نوع توزیع داده ها

متغیرها		عوامل		رضایت از اجرا	
		مدیریتی	روانی	آموزشی	
تعداد		۲۵۹	۲۵۹	۲۵۹	۲۵۹
پارامترهای توزیع		۲۷/۹۸	۳۵/۳۸	۴۳/۷۷	۱۴/۹۲
میانگین		۷/۴۰۷۸	۸/۹۹۴	۱۱/۰۱۱	۵/۰۳۰
انحراف معیار		۰/۱۰۹	۰/۱۰۸	۰/۰۹۴	۰/۰۷۷
ضریب اطمینان		۰/۰۶۱	۰/۰۵۲	۰/۰۷۰	۰/۰۵۸
مثبت		۰/۱۰۹	۰/۱۰۸	۰/۰۹۴	۰/۰۷۷
منفی		۰/۱۰۹	۰/۱۰۸	۰/۰۹۴	۰/۰۷۷
مقدار آزمون		۰/۰۶۱	۰/۰۷۱	۰/۰۷۷	۰/۰۶۶
سطح معنی داری					

با توجه به داده های جدول بالا آزمون کولموگروف- اسمیرنوف برای هیچ یک از متغیرها معنی دار نمی باشد ( $\text{Sig} > 0/05$ )، لذا فرض توزیع نرمال داده های پژوهش برقرار است.

جدول ۴: آزمون T تک نمونه ای در خصوص سؤال پژوهشی اول

استاندارد آزمون (میانگین فرضی) = ۱۵							
متغیر	تعداد	میانگین بدست آمده	انحراف استاندارد	مقدار تی	درجه آزادی	اختلاف میانگین	سطح معنی داری
رضایت از ارزشیابی توصیفی	۲۵۹	۱۴/۹۲۶	۵/۰۳۰۷	۰/۲۳۵	۲۵۸	۰/۰۷۳۳	۰/۸۱۵

داده های جدول ۴، نشان می دهند که بر اساس آزمون T تک نمونه ای میزان رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی با میانگین فرضی تفاوتی ندارد. به عبارتی میزان رضایت معلمان از نظام ارزشیابی توصیفی در سطح متوسط قرار دارد و بالاتر از سطح متوسط نیست.

جدول ۵: داده های آزمون پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل مدیریتی با رضایت معلمان

متغیر	شاخص های آزمون	رضایت معلمان از ارزشیابی توصیفی
عوامل مدیریتی	ضریب همبستگی	۰/۴۴۸**
	سطح معنی داری	۰۰۰
	تعداد	۲۵۹

با توجه به داده های جدول ۵ ملاحظه می گردد که آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل مدیریتی با رضایت معلمان مدارس ابتدایی از ارزشیابی توصیفی، در سطح زیر ۰/۰۱ معنی دار می باشد. از آن جا که این همبستگی از نوع مثبت و افزایشی می باشد، چنین به نظر می رسد که با بهبود عوامل مدیریتی در ارزشیابی توصیفی میزان رضایت معلمان نیز افزایش می یابد.

جدول ۶: داده های آزمون پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل روانی با رضایت معلمان

متغیر	شاخص های آزمون	رضایت معلمان از ارزشیابی توصیفی
عوامل روانی	ضریب همبستگی	۰/۳۳۵**
	سطح معنی داری	۰۰۰
	تعداد	۲۵۹

با توجه به داده های جدول ۶ ملاحظه می گردد که آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل روانی با رضایت معلمان مدارس ابتدایی از ارزشیابی توصیفی، در سطح زیر ۰/۰۱ معنی دار می باشد. از آنجا که این همبستگی از نوع مثبت و افزایشی می باشد، چنین به نظر می رسد که با بهبود عوامل روانی در ارزشیابی توصیفی میزان رضایت معلمان نیز افزایش می یابد.

جدول ۷: داده های آزمون پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل آموزشی با رضایت معلمان

متغیر	شاخص های آزمون	رضایت معلمان از ارزشیابی توصیفی
عوامل آموزشی	ضریب همبستگی	۰/۲۵۸**
	سطح معنی داری	۰۰۰
	تعداد	۲۵۹

با توجه به داده های جدول ۷ ملاحظه می گردد که آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین عوامل آموزشی با رضایت معلمان مدارس ابتدایی از ارزشیابی توصیفی، در سطح زیر ۰/۰۱ معنی دار می باشد. از آنجا که این همبستگی از نوع مثبت و افزایشی می باشد، چنین به نظر می رسد که با بهبود عوامل آموزشی در ارزشیابی توصیفی میزان رضایت معلمان نیز افزایش می یابد.

برای پیش بینی رضایت معلمان از تحلیل رگرسیون با مدل Enter استفاده گردید که داده های آن در جداول زیر گزارش شده است:

جدول شماره ۸: متغیرهای وارده شده در مدل

روش	متغیرهای خارج شده	متغیرهای وارده شده	مدل
Enter	.	عوامل سه گانه مدیریتی، روانی و آموزشی	۱

جدول شماره ۹: جدول خلاصه مدل

مدل	مقدار R	مجذور R	مجذور R تعدیل یافته	میزان خطای برآورد
۱	۰/۴۶۳	۰/۲۱۵	۰/۲۰۵	۴/۴۸۴

داده های جدول ۹ نشان می دهند که، ضریب تعیین در این مطالعه با مجذور R تعدیل یافته ۰/۲۰۵ و میزان خطای برآورد ۴/۴۸، معادل ۰/۲۱ گزارش شده است. این بدان معناست که عوامل سه گانه مدیریتی، روانی و آموزشی، توانسته است فقط ۲۱ درصد از واریانس تغییرات مربوط به متغیر وابسته رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی-توصیفی را تبیین نمایند. لذا سایر عوامل تأثیرگذار و تبیین کننده رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی-توصیفی در این مطالعه دیده نشده است.

جدول شماره ۱۰: جدول خروجی تحلیل واریانس یک سویه

مدل	شاخص های رگرسیون	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معنی داری
۱	مقدار رگرسیون	۱۴۰۱/۴۰۶	۳	۴۶۷/۱۳۵	۲۳/۲۲۸	.۰۰۰
	مقدار باقیمانده	۵۱۲۸/۲۰۱	۲۵۵	۲۰/۱۱۱		
	جمع	۶۵۲۹/۶۰۶	۲۵۸			

داده های جدول ۱۰ نشان می دهند که مدل در نظر گرفته شده برای پیش بینی در سطح زیر ۰/۰۱ معنی دار بوده و دارای اعتبار بالای ۹۹ درصدی می باشد. لذا فرض (H1) مورد تایید قرار می گیرد.

جدول شماره ۱۱: جدول عامل های مشترک در تبیین

شاخص های رگرسیون	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	مقدار t	سطح معنی داری
مقدار ثابت	B	خطای معیار	بتا	
مقدار ثابت	۶/۱۴۷	۱/۲۴۹	۴/۹۲۱	.۰۰۰
عوامل مدیریتی	۰/۳۰۸	۰/۰۵۴	۵/۷۰۸	.۰۰۰
عوامل روانی	۰/۱۰۰	۰/۰۴۹	۲/۰۴۰	۰/۰۴۲
عوامل آموزشی	۰/۰۷۷	۰/۰۴۴	۱/۷۶۵	۰/۰۷۹

با توجه به داده های ۱۱ بالا ملاحظه می گردد که در تعامل رگرسیونی متغیرهای وارد شده در رگرسیون، عوامل مدیریتی از بین عوامل سه گانه، بیشترین اثر پیش بینی کنندگی در افزایش رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی - توصیفی داشته است. پس از آن عامل روانی توان پیش بینی لازم برخوردار می باشد. ولی عامل آموزشی توان پیش بینی رضایت معلمان از ارزشیابی توصیفی را ندارد.

### بحث و نتیجه گیری

نتایج و یافته های حاصل از تحلیل داده ها نشان داد سطح رضایت معلمان از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی با میانگین فرضی تفاوتی ندارد و میزان رضایت معلمان در سطح متوسط بوده و بالاتر از سطح متوسط نیست. این در حالی است که مطالعات انجام گرفته توسط گهروئی (۱۳۸۷) و زمانیان (۱۳۹۰) نشان دهنده میزان رضایت بالاتر از سطح متوسط بوده است. با توجه به نظریه شاخص عدم تأیید که مبانی آن در فصل دو بیان گردیده به نظر می رسد از آنجایی که تحقیقات قبلی در اوایل اجرای طرح صورت گرفته، بعد از گذشت ۷ سال از اجرای ارزشیابی کیفی-توصیفی بین انتظارات پیشین از این طرح و عملکرد واقعی کنونی تفاوت بوجود آمده و عدم تأیید منفی رخ داده است. تحقیقات نشان می دهد که عدم تأیید بیشتر بر اساس عملکرد ذهنی است. عدم تأیید زمانی به وجود می آید که عملکرد بهتر یا بدتر از آنچه انتظار می رفت ارزیابی شود. در زمینه ارزشیابی کیفی هم می توان این احتمال را داد که به دلیل عملکرد پایین تر از انتظارات معلمان، عدم تأیید منفی به وجود آمده و نارضایتی حاصل شده است. البته عملکرد، انتظارات و احساسات می توانند جدای از عدم تأیید بر رضایت اثر بگذارند. از این رو جهت درک کامل علت نارضایتی در این زمینه باید تمام ابعاد به طور یکجا و جداگانه مورد توجه قرار گیرد.

بر اساس یافته دیگر پژوهش مشخص گردید که بین عوامل مدیریتی و رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی-توصیفی رابطه ای معنا داری وجود دارد و همبستگی بین آن ها از نوع مثبت و افزایش دهنده می باشد یعنی با بهبود عوامل مدیریتی در ارزشیابی توصیفی میزان رضایت معلمان نیز افزایش می یابد. این نتایج با نتایج به دست آمده با پژوهش بیرمی پور، شریف، جعفری و مولوی در سال (۱۳۹۰)، زاهدباлян و



همکاران (۱۳۹۰) بیرمی پور در سال (۱۳۹۰) همسو می باشد. در این پژوهش نیز همبستگی بین عوامل مدیریتی و رضایت از ارزشیابی توصیفی معنی دار و از نوع مثبت و افزایشی بود. بدین معنی که معلمان عوامل مدیریتی را در بالا بردن رضایت از نظام ارزشیابی کیفی-توصیفی مؤثر می دانند.

از نتایج دیگر این پژوهش این بود که بین عوامل روانی و رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی-توصیفی همبستگی از نوع افزایشی و مثبت وجود دارد. که با نتایج پژوهش حسینی و احمدی (۱۳۸۶)، میرزا محمدی (۱۳۹۰) همسو می باشد. با توجه به این که در پژوهش حاضر دو مورد از گویه های مربوط به عوامل روانی تعامل بیشتر با اولیاء و ایجاد نگرش مثبت به طرح در بین اولیاء بوده است به نظر می رسد در این پژوهش هم معلمان به نقش اولیاء در ایجاد رضایت از طرح، اعتقاد دارند.

نتایج به دست آمده از تحلیل داده های مربوط نشان می دهد عوامل آموزشی با رضایت معلمان ارتباط دارد و چنین به نظر می رسد که با بهبود عوامل آموزشی میزان رضایت معلمان از ارزشیابی توصیفی نیز افزایش می یابد. این نتایج با نتایج به دست آمده از پژوهش هاپکینز (۱۹۸۷) و شالکی و آموس (۱۹۸۳) مطابقت دارد. آن ها در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که عدم آشنایی معلمان با روش ها و ابزار کارآمد و اثر بخش در ارزشیابی مستمر از جمله ضعف های آنان در ارزشیابی می باشد و نتایج این پژوهش نشان می دهد معلمان، میزان آشنایی با فنون ارزشیابی را با رضایت از طرح مرتبط می دانند. همچنین با نتایج پژوهش های بهرامی گهری (۱۳۸۷) و بیرمی پور و همکاران (۱۳۹۰) نیز همخوانی دارد.

از نتایج دیگر پژوهش عوامل مدیریتی از بین عوامل سه گانه بیشترین اثر پیش بینی کنندگی در افزایش رضایت معلمان از ارزشیابی کیفی-توصیفی را دارند و پس از آن عوامل روانی از توان پیش بینی لازم برخوردارند. اما عوامل آموزشی توان پیش بینی رضایت معلمان از ارزشیابی را ندارند. نتایج به دست آمده با نتایج پژوهشی که بیرمی پور و همکارانش در سال (۱۳۹۰) انجام داده اند همخوانی دارند. آن ها نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که عوامل مدیریتی بیشترین تأثیر را بر اجرای ارزشیابی توصیفی در مدارس دوره ابتدایی کشور دارند. اما در تحقیق زاهدیابالان و همکارانش در سال (۱۳۹۰) عوامل روانی بیشترین درصد کل واریانس را تبیین کرد و سپس به ترتیب؛ عوامل مدیریتی، آموزشی و فردی قرار داشتند. این نتایج با نتایج به دست آمده در این تحقیق همخوانی ندارد چرا که نتایج به دست آمده در تحقیق فوق در درجه اول عوامل مدیریتی قرار دارد و عوامل آموزشی دارای توان پیش بینی نمی باشند.

تک ابزاری بودن پژوهش از محدودیت های مهم این پژوهش به شمار می آید اگر امکان استفاده از ابزارهای دیگری چون مشاهده و مصاحبه وجود داشت قطعاً نتایج دقیق تری به دست می آمد. پیشنهاد می گردد مسئولین با تقویت عواملی که بر میزان رضایت معلمان از طرح ارزشیابی توصیفی تأثیر مثبت می گذارد و حذف عواملی که تأثیر منفی دارند، گامی مؤثر در موفقیت اجرایی طرح بردارند و همچنین با برگزاری کارگاه های عملی نه تئوری معلمان را با اهداف، اصول و استفاده صحیح از ابزار ارزشیابی توصیفی آشنا نمایند.

<sup>۱</sup> Hopkings

<sup>۲</sup> Shalky & Amos

## منابع

- شکوهی، مرتضی و قره‌داغی، بهمن. (۱۳۸۸). مدیریت پوشه کار، جورچین دانستن، توانستن و به کار بستن در ارزشیابی کیفی توصیفی. تهران: انتشارات کورش چاپ.
- شکوهی، مرتضی و قره‌داغی، بهمن. (۱۳۸۹). مدیریت بازخورد در ارزشیابی کیفی-توصیفی. تهران: انتشارات کورش چاپ.
- نیکنامی، مصطفی؛ نصیری، فخرالسادات؛ آخوندی، معصومه. (۱۳۹۱). رابطه بین فرهنگ سازمانی با ادراک توانمندی مدیران مدارس متوسطه شهر همدان. دو ماهنامه علمی- پژوهی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. دوره ۲، شماره ۹. ص ص ۱-۲۰.
- رنجبربهروز، رویا. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر رضایت و وفاداری مشتریان سرویس‌های باند پهن در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی زنجان.
- بهرام، گهروئی. (۱۳۸۷). بررسی میزان رضایت معلمان و والدین از اجرای ارزشیابی توصیفی(کیفی) در مدارس ابتدایی استان اصفهان. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی.
- زمانیان، عیسی. (۱۳۹۰). بررسی میزان رضایت معلمان و والدین از اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس چند پایه شهرستان دلفان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علمه طباطبائی.
- ملایی دستجردی، سمیه. (۱۳۸۹). بررسی مشکلات ارزشیابی کیفی-توصیفی از دیدگاه معلمان و والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۹-۸۸. پایان نامه کارشناسی ارشد.
- سلیمی‌زاده، محمدکاظم. (۱۳۸۳). ارزشیابی ترکیبی گامی نو در ارزشیابی دانش‌آموزان. مجموعه مقالات همایش ارزشیابی تحصیلی. تهران: انتشارات تزکیه.
- رستگار، طاهره. (۱۳۸۲). ارزشیابی در خدمت آموزش. تهران: وزارت آموزش و پرورش، موسسه فرهنگی هنری منادی تربیت.
- زمانیان، عیسی. (۱۳۹۰). بررسی میزان رضایت معلمان و والدین از اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس چند پایه شهرستان دلفان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علمه طباطبائی.
- بیرمی‌پور، علی؛ شریف، مصطفی؛ جعفری، ابراهیم و مولوی، حسین. (۱۳۹۰). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس دوره ابتدایی کشور. مجله‌ی علمی پژوهشی «پژوهش‌های برنامه درسی»، دوره‌ی اول، شماره‌ی دوم، پاییز و زمستان (۱۳۹۰)، صفحات ۱-۲۶.
- زاهدبابلان، عادل، فرج‌اللهی، مهران و همرنگ، محمد. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر در کاربرد ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی. فصل‌نامه فن‌آوری آموزش، دوره‌ی ۷، شماره ۱۰.
- حسینی، محمد و احمدی، غلامعلی. (۱۳۸۶). زمینه‌یابی اجرای ارزشیابی کیفی-توصیفی در مدارس ابتدایی شهر تهران. فصل-نامه علمی پژوهشی نوآوریهای آموزشی، شماره ۲۳.
- میرزا محمدی، محمدحسن. (۱۳۹۰). شناسایی موانع و مشکلات ارزشیابی کیفی-توصیفی دوره‌ی ابتدایی در زنجان و ارائه راهکارهایی برای بهبود کیفیت آن. شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان.
- حمزه‌بیگی، طیبه. (۱۳۹۲). راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی ویژه معلمان دوره ابتدایی. تهران انتشارات مدرسه.

Hopkings, G.P. (1987): Assessing Student Performance. Exploring the purpose and Limits of Testing. Sanfrancisco: Jossey-Bass Puplicher.

- Shalky, T, Amos. E. (1983). Alternative Assessment: a National Perspective: Policy briefs. No 152 16. Oak Brook, Il: north Central .
- Harlen, W (1998): Assessment in Primary School Science, Published by Commonwealth Secreteriat.
- Harlen, W (2000) Teaching, Learning & Assessing Science 5-1 3rd edition, printed by Athenaeum press, Gateshead.
- Hilgard, E.K, & Bower, G.H (1975). Theories of learning (4th ed). Englewood cliffs, NJ: Prontice Hall.
- Wiggins, G.P. (1993): Assessing Student Performance. Exploring the purpose and Limits of Testing. Sanfrancisco: Jossey-Bass Puplisher.
- Wolf, D, et al (1991), To Use Their Mind Well: Investigating New From of Student Assessment.
- Woolfolk, A.E. (1987). Educational psychology (3rd ed.). Englewood Clifs, N.J: Prentice-Hall.